

Zöld szabályozás a gyakorlatban

MIT JELENTENEK AZ UNIÓS KÖRFORGÁSOS GAZDASÁGI ELŐÍRÁSOK A NYOMDAIPAR SZÁMÁRA?

Tancsa Ágnes

Az elmúlt években az európai nyomdaipar működési környezetét alapvetően meghatározó uniós szabályozások jelentek meg. Az erdőirtásmentes termékekről szóló rendelet (EUDR), a csomagolási és csomagolási hulladékokra vonatkozó szabályozás (PPWR), valamint a kiterjesztett gyártói felelősségi rendszer (EPR) ma már a szakmai diskurzus állandó elemei. Közülük az EPR Magyarországon már működő rendszer: 2023 óta a gyártók és forgalomba hozók fizetik a hulladékkezelés egy részének költségét. Más kérdés, hogy az EU-s harmonizáció még alakul. Az EUDR és a PPWR esetében a főbb irányok szintén ismertek, ugyanakkor a gyakorlati alkalmazás és a végrehajtási részletszabályok körül továbbra is jelentős bizonytalanság tapasztalható. Ez különösen egy olyan szektorban jelent kihívást, ahol a vállalkozások döntő többsége kis- és középvállalkozás.

Magyarországon mintegy 1300 nyomdaipari vállalkozás működik, amelyek összesen körülbelül 9000 munkavállalót foglalkoztatnak, és éves szinten közel 200 milliárd forintos árbevételt termelnek. Az ágazat szerkezete erősen kisvállalati jellegű: a vállalkozások több mint 90 százaléka tíz főnél kevesebb munkavállalót alkalmaz. Ez a struktúra különösen érzékenyvé teszi az iparágat a gyorsan változó szabályozási környezetre, hiszen az új uniós előírások gyakran jelentős adminisztratív és szervezeti felkészülést igényelnek.

A nyomdaipar helyzetét az is sajátossá teszi, hogy több szabályozási terület metszéspontjában működik. A papír- és kartonalanyagok révén érintett az erdőgazdálkodási és alapanyag-nyomonkövetési előírásokban, a csomagolóipari kapcsolatok miatt a csomagolási szabályozásokban, a nyomtatott termékek életciklusa miatt pedig a hulladékgazdálkodási rendszerekben. A körforgásos gazdaság koncepciója így közvetlenül jelenik meg az iparág mindennapi működésében.

Az EUDR egyik legfontosabb célja annak biztosítása, hogy az Európai Unió piacán forgalomba

kerülő termékek ne járuljanak hozzá a globális erdőirtáshoz. A papír- és kartonalapú termékek esetében ez elsősorban az ellátási láncok átláthatóságának erősítését és az alapanyagok származásának dokumentálását jelenti. A jelenlegi ütemezés szerint a nagyvállalatoknak 2026 végétől, a mikro- és kisvállalkozásoknak pedig 2027 közepétől kell teljes mértékben megfelelniük az új követelményeknek.

Az iparági szervezetek ugyanakkor felhívták a figyelmet arra, hogy a papír-iparban már jelenleg is működnek olyan tanúsítási rendszerek – például az FSC és a PEFC láncolat-ellenőrzési mechanizmusai –, amelyek a fenntartható erdőgazdálkodást és az alapanyagok nyomonkövethetőségét biztosítják. Kritikus hangok szerint az új rendelet bizonyos esetekben párhuzamos adminisztrációt hozhat létre ezek mellett, ami különösen a kisebb nyomdák számára jelenthet aránytalan terhet.

A hulladékgazdálkodási rendszerek területén a kiterjesztett gyártói felelősség vált az egyik leginkább érzékelhető változássá. Az EPR alapelve szerint a termékek életciklusának végén keletkező hulladék kezelésének költségeit részben a gyártók és forgalmazók viselik. A nyomdaiparban ez elsősorban a reklámhordozó és irodai papíráraz kapcsán vált hangsúlyossá. Az iparági szervezetek gyakran kiemelik, hogy a papír az egyik legmagasabb újrahasznosítási arányú anyag Európában: számos országban a visszagyűjtési arány meghaladja a 80 százalékot. Ennek ellenére a papíralapú termékeket terhelő EPR-díjak jelentős költségtényezőt jelentenek a nyomdák és a kiadók számára.

További kritikaként gyakran merül fel az EPR-rendszerek európai fragmentációja. Bár a kiterjesztett gyártói felelősség minden tagállamban kötelező, a díjak és működési modellek országonként jelentősen eltérnek. Csak egy példát kiragadván: Magyarországon a papír- és kartoncsomagolás után fizetendő EPR-díj jelenleg 173 Ft/kg, ami tonnánként mintegy 380–400 fontnak fe-

lel meg, míg a brit rendszerben a 2025–2026-os alapidj papír- és kartoncsomagolások esetében 196 font tonnánként. A rendszerek közötti eltérés azonban nemcsak a díjakban, hanem a termékáramok meghatározásában is megjelenik. Magyarországon a reklámhordozó papír – például szórólapok vagy prospektusok – külön EPR-kategóriát alkot, míg az Egyesült Királyságban az EPR kizárólag a csomagolási anyagokra vonatkozik, így a nem csomagolási célú nyomtatott papír nem tartozik a rendszer hatálya alá. Az ilyen eltérések különösen az exportorientált vállalatok – köztük a csomagolóanyag-gyártásban érintett nyomdák – számára jelentenek kihívást, mivel minden tagállamban eltérő díjrendszerhez és adminisztratív követelményekhez kell alkalmazkodniuk. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy az EPR-kötelezettség mindig abban az országban merül fel, ahol a terméket a piacra helyezik. Ennek megfelelően egy Magyarországon gyártott, de teljes egészében exportált termék nem tartozik a magyar EPR hatálya alá. Ezzel szemben a

Magyarországra importált és itt értékesített csomagolt termékek esetében a díjfizetési kötelezettség már a magyar rendszerben keletkezik.

A csomagolási rendelet – a PPWR – elsősorban a csomagolóanyag-gyártásban érdekelt nyomdák számára hoz új szempontokat. A szabályozás a csomagolási hulladék csökkentését, az újrahasználat ösztönzését és az újrahasznosíthatóság javítását célozza. Ugyanakkor több iparági szervezet arra figyelmeztet, hogy egyes intézkedések – például a kötelező újrahasználati célok bizonyos szektorokban – nem minden esetben veszik figyelembe a teljes életciklus-elemzések eredményeit. Egyes tanulmányok szerint bizonyos alkalmazásokban a korszerű, újrahasznosítható, papíralapú csomagolások környezeti terhelése alacsonyabb lehet, mint a többször használatos rendszereké.

A nyomdaipar szempontjából külön kérdés a nyomdafestékek, bevonatok és egyéb felületkezelési technológiák szerepe is. A csomagolások újrahasznosíthatóságát gyakran nem pusztán a design, hanem a hulladékfeldolgozási infrastruktúra és az alkalmazott technológia határozza meg. A szakmai szervezetek ezért azt hangsúlyozzák, hogy a szabályozásnak technológiasemlegesnek kell maradnia, és figyelembe kell vennie a nyomtatási folyamatok sajátosságait.

Mindezek ellenére a körforgásos gazdaság irányába mutató szabályozási folyamat aligha fordítható vissza. A papíralapú csomagolások iránti kereslet növekedése, a fenntartható alapanyag-gazdálkodás erősödése és a hulladékgazdálkodási rendszerek fejlődése mind azt mutatják, hogy az iparág alkalmazkodása már megkezdődött. A következő évek legfontosabb kérdése valószínűleg nem az lesz, hogy szükség van-e ezekre a szabályozásokra, hanem az, hogy azok mennyire képesek figyelembe venni az egyes iparágak – így a nyomdaipar – technológiai és gazdasági sajátosságait.

A nyomdák számára a legnagyobb kihívást ma talán nem is a szabályozások irányja, hanem a bizonytalanság jelenti. A végrehajtási részlet-szabályok, a nemzeti alkalmazási gyakorlatok és az iparági értelmezések még számos ponton alakulnak. Ebben a helyzetben különösen fontos szerepe van a szakmai szervezeteknek, amelyek közvetítik az iparág tapasztalatait a döntéshozók felé, és segítik a vállalatokat abban, hogy a zöld átállás ne csupán kötelezettség, hanem hosszabb távon versenyképességi lehetőség is legyen.